

ברוך מציב גבול אלמנה¹³⁴

חנוכת שכונת 'גבעת אריה' בגבעות

השבוע, בט"ו בשבט, נחנכה שכונה חדשה בא"י ביישוב גבעות, 'גבעת אריה'. רש"י במסכת גיטין (דף ו. ד"ה משכונה לשכונה) כותב: "סתם שכונה שלשה בתים", על פי הגמרא במסכת עבודה זרה (כא.): "וכמה שכונה? תנא: אין שכונה פחותה משלשה בני אדם".

בשבת, בתום ששת ימי המעשה, אפשר לבחון את אשר עשינו כדי להבין את משמעות הנעשה ולהעריכו. ברכת השבת היא אופן של הערכה והתבוננות בנעשה בעולם שמתוכה באה הברכה. לכן השבת היא הזמן הנכון לברך את הברכה המגדירה את משמעותו של המעשה. כפי שנפסק בשולחן ערוך (אורח חיים סימן רכ"ד סעיף י):

"הרואה בתי ישראל ביישוב, כגון ביישוב בית שני, אומר: בא"י אלהינו מלך העולם מציב גבול אלמנה".

נבאר את משמעות הברכה.

המילה "מציב" היא מלשון קביעות. בתנחומא ריש פרשת נצבים נאמר:

"אתם נצבים היום, זשיה"ה הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד" וגו' (משלי יב), כל זמן שהקב"ה ממתכל במעשיהם של רשעים ומהפך בהם אין להם תקומה הפך במעשיהם של דור המבול לא היתה להם תקומה וכו'. אבל ישראל נופלין ועומדין. וכן הוא אומר (מישנה ו.) אל תשמחי ארצתי לי כי נפלותי קמתי וגו'. כי אני ה' לא שניתתי וגו', אומר רבי חנינא בר ספא אמר הקב"ה מעולם לא הכיתי אומה ושניתתי לה אבל אתם בני יעקב לא בליתם שנאמר (דברים לג) חצי אכלה בם, חצי בלין והן אינן בליים, וכך אמרה כנסת ישראל דרך קשתו ויציבני וגו' (איכה ג), משל לה"ד לגבור שהעמיד את הקורה והיה זורק בו את החצים חציו בלין והקורה במקומה עומדת, אף ישראל כל זמן שהיסורים באין עליהן היסורין בלין והם במקומן עומדין ואינן בלין. לכך נאמר הפוך רשעים ואינם (משלי יב), אמר חזקיה בנו של רבי חייא למה נסמכה פרשה זו לפרשת קללות לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר אחת או שתיים שנאמר בפרשה זו חוץ מארבעים ותשע שנאמרו בת"כ מיד הוריקו פניהם ואמרו מי יכול לעמוד באלו וכו' לפיכך אמר להם הקב"ה אע"פ שקללות הללו באות עליכם הן מעמידות אתכם, וכן הוא אומר (דברים ח) למען ענותך ולמען נסותך וגו', וכך אמר להם משה לישראל אע"פ שהיסורין הללו באין עליכם יש לכם עמידה לכך נאמר אתם נצבים היום כולכם. ד"א מפני מה עשאן משה מצבה מפני שמהמשיין מדעת לדעת מדעת משה לדעת יהושע מדעת יהושע לדעת

¹³⁴ סוכם ע"י אריק שטרן, שבת יתרו התשנ"ח.

קוֹבֵץ שִׁפְתֵי כֹהֵן

הזקנים. ואף יהושע עשאן מצבה שנאמר (יהושע כד) ויאסוף יהושע את כל זקני ישראל שכמה. ואף שמואל שמשתמשין מדעתו לדעת מלכים עשאן מצבה שנאמר (שמואל א יב) ועתה התיצבו ואשפטה אתכם.

הרי ש"הצבה" היא עמידה איתנה למרות השינויים המתחוללים – לא רק מצד טבע העולם אלא אף מחמת החורבנות.

"גבול" – מציין לא רק את הקו המתחם את השטח, אלא את השטח בין הגבולות (כמו ההבדל בין עיגול למעגל)¹³⁵.

"אלמנה" הוא מצב אישות משונה ותמוה. גירושין, משמעם ניתוק הקשר בין האיש לאשה, והם חוזרים למצב שלפני ההתקשרות. האשה נעשית פנויה לגמרי. אלמנה, לעומת זאת, לא מתנתקת מבעלה ומצד תקנת כתובה היא עדיין חיה בביתו (מסכת כתובות (פרק ד משנה יב): "את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי – חייב שהוא תנאי בית דין"). וידועים הדברים בעניין הייבום שהוא מצד הקשר שבין האלמנה לבעלה. אלא שהקשר מנוע מלהתממש כי בעלה איננו.

משמעות הכימיו "מציב גבול אלמנה" הוא שהקשר בין האלמנה – שעדיין היא אלמנה – לבעלה מתחזק והולך, כלומר בא יותר לידי ביטוי, מתמלא בתוכן. קשר הנשואין עומד בפני מימוש. הנמשל הוא שיבת בני ישראל לארצם¹³⁶. יישוב עם ישראל בא"י בשלהי הגלות מביא לידי ביטוי גדול יותר את הקשר בין ה' לבין עמו בעולם המעשה. רק בא"י, שעליה נאמר: "ארץ אשר ה' אלקיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא, יב), יכול יהודי לחוש מהו רצונו של ה' ודרישותיו ממנו ולהיות עומד לפני השי"ת. כך מתחזק הקשר בין ישראל לקב"ה בחידוש הישוב בא"י שהוא הבעת הנכונות של העבד לעמוד לפני רבו, ושל האשה להיות עם בעלה ולא רק לדור בביתו.

(ברכה ברוב עם הדרת מלך במעמד שלושת דיירי השכונה החדשה ותלמידי הישיבה)

¹³⁵ דוגמאות לשני המשמעים: 1. בראשית פרק מז פסוק כא: "ואת העם העביר אתו לערים מקצה גבול מצרים ועד קצהו"; 2. שמות י, יד: "ויעל הארבה על כל ארץ מצרים וינח בכל גבול מצרים"; 3. במדבר כא, יג: "כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמרי"; 4. שמואל א יא, ז: "ויקח צמד בקר וינתחהו וישלח בכל גבול ישראל ביד המלאכים לאמר...".

¹³⁶ וכנבואת ישעיהו (פרק מט, יד-כב): "ותאמר ציון עזבני ה' ואדני שכחני... שאי סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו לך, חי אני נאם ה' כי כלם כעדי תלבשי ותקשרים ככלה. כי חרבתיך ושממתיך וארץ הרסתיך כי עתה תצרי מיושב ורחקו מבלעיך. עוד יאמרו באזניך בני שכליך צר לי המקום גשה לי ואשבה. ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה גלה וסורה ואלה מי גדל הן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם. כה אמר אדני ה' הנה אשא אל גוים ידי ואל עמים ארים נסי והביאו בניך בחצן ובנתין על כתף תנשאנה".